

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України
Навчально-науковий інститут неперервної освіти
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Хмельницький національний університет
Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Державний навчальний заклад «Київський професійний коледж
з посиленою військовою та фізичною підготовкою»
Громадська організація «Спортивний рух Олександра Педана «JuniorZ»
Товариство з обмеженою відповідальністю «Видавничий дім «Освіта»
Гуманітарно-природничий університет імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

*Матеріали міжнародної
науково-практичної інтернет конференції*

Київ - 2020

Рекомендовано до друку Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 28.05.2020 р.).

Редакційна колегія:

Цьось А. В., заслужений діяч науки і техніки України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки/

Дикий О. Ю., кандидат педагогічних наук, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Коломєць Г. А., науковий співробітник відділу цифрових освітньо-наукових систем Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», заступник голови ГО «Рух української неформальної освіти», Жінка-освітянин 2019 року.

Ничкало Н. Г., доктор педагогічних наук, професор, академік відділення професійної освіти і освіти дорослих;

Щербак О. І., доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент, викладач вищої категорії, викладач-методист, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка;

Вознюк А. В., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;

Гладковський Р. В., головний спеціаліст відділу змісту освіти, мовної політики та освіти національних меншин головного управління шкільної освіти директорату шкільної освіти Міністерства освіти і науки України;

Левчишена О. М., кандидат історичних наук, проректор з науково-педагогічної та методичної діяльності КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»;

Петрович В. С., заслужений працівник освіти України, член президії ВАПП, директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»;

Деревянко В. В., завідувач сектору наукового та навчально- методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»

Ребрина А. А., заслужений працівник фізичної культури і спорту України, кандидат педагогічних наук, доцент Хмельницького національного університету, науковий кореспондент Інституту проблем виховання НАПН України;

Боляк А. А., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, керівник освітніх і спортивних проєктів ГО «Спортивний рух Олександра Педана «Джуніор3»;

Дячук О. О., викладач Інституту неперервної освіти національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, ініціатор інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня «Електронний журнал «Атомс» для ЗЗСО»;

Малолєпши Елігіуш, доктор габілітований, професор гуманітарно-природничого університету імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Lesia Baranovska, doktor filozofii w dziedzinie teorii i metodyki oświaty zawodowej

Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г. А. Коломєць, А. А. Ребрина. Луцьк: СЛУ ім. Лесі Українки, 2020. 621 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямку теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

Критичне мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією, а завершується прийняттям певного рішення та складається з кількох послідовних етапів: сприйняття інформації з різних джерел; аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору; зіставлення з іншими точками зору; добір аргументів на підтримку обраної позиції; прийняття рішення на основі доказів. В умовах використання технології критичного мислення чи застосування окремих методів, прийомів та засобів критичного мислення учні-старшокласники повинні оцінювати наскільки точною й обґрунтованою в аспекті достовірності є інформація, з якою вони працюють. Розвиток критичного мислення учнів ліцею в процесі навчання української мови, на нашу думку, сприяє формуванню демократичної громадянської свідомості.

Щоб реалізувати розвиток критичного мислення на уроках української мови, учителі-словесники повинні оптимально поєднувати загальні, групові й індивідуальні форми організації навчального процесу; раціонально застосовувати сучасні методи і засоби навчання, зокрема мультимедійні, на різних етапах уроку (мотивація, рефлексія); забезпечити профільність змісту і майбутню конкурентоспроможність випускників ліцею у соціальному середовищі життя; виробляти стійкість свідомості майбутніх громадян до психологічного й інформаційного маніпулювання їх свідомістю і діяльністю; продуктивній самоосвіті та особистісного розвитку за допомогою різних засобів, в тому числі й ресурсів ІКТ.

Отже, проблеми розвитку критичного мислення у процесі інформатизації суспільства є актуальною та міждисциплінарною. Необхідність у критичному мисленні сучасного суспільства спонукає до розробки та впровадження інноваційних форм, методів та засобів, що сприяли б розвитку вмінь критично оцінювати інформацію, розрізняти достовірну та недостовірну, виокремлювати необхідне з-поміж інформаційних потоків та розрізняти маніпулятивні тексти, відеоконтент. Оскільки уроки мови нерозривно пов'язані з мислинним розвитком особистості як майбутніх успішних громадян, то й вміння та навички критичного мислення є основою громадянської компетентності майбутніх випускників ліцею.

Список літератури:

1. Paul R. W. Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive In A Rapidly Changing World. — 3-rd edition revisited. — Santa Rosa, CA. 1993. — 178 p.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. — Издательство "Лабиринт", М., 1999. — 352 с.
3. Ломакіна Г. Громадянськість як якість суб'єкта громадянського суспільства: [Електронний ресурс] / Г. І. Ломакіна. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/27_NPM_2012/Pedagogica/3_117001.doc.htm.
4. Никифоров Ю. О понятии гражданственности / Юрий Никифоров. // Известия Алтайского государственного университета. — 2007. — №3. — С. 246–251.
5. Пометун О., Сущенко І. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів/автори-укладачі О. І. Пометун, І. М. Сущенко. — Д.: ЛІРА, 2016. — 144с.
6. Смагіна Т. М. Формування громадянської компетентності учнів у процесі навчання правознавства: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. — Київ. — 2007. — 296 с.
7. Халперн Д. Психология критического мышления / Халперн Д. — 4-е Международное издание. — С.-Пб. : Питер, 2000. — 512 с.
8. Чуба О. Формування критичного мислення як психолого-педагогічна проблема / О. Чуба // Педагогіка та психологія професійної освіти. — 2013. — № 3. — С. 202-208.

ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Немченко Ю.В.,

*канд. пед. наук, доцент,
НПУ імені М.П.Драгоманова,
м. Київ*

Сталий розвиток суспільства є сучасною концепцією, яка ґрунтується на принципах взаємодії суспільства і природи та передбачає гармонізацію економічного й соціального розвитку та збереження довкілля і полягає в обов'язковій узгодженості економічного, екологічного та людського розвитку таким чином, щоб від покоління до покоління не зменшувалися якість і безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля й відбувався соціальний розвиток, який визнає проблеми кожної людини (Gough, S., 2006; Melnychuk D. et al., 2003; Gess P., 2006).

Однією із найбільших загроз для стійкого розвитку є зростаючий вплив змін клімату (Stern, N., 2006). Основною антропогенною причиною цього процесу є збільшення в атмосфері концентрації вуглецю, що спричинено викидом парникових газів. На разі, якщо зростаюча потреба в енергії та транспортному забезпеченні і надалі реалізовуватиметься за рахунок впровадження енергозберігаючих технологій, транспортних засобів нового покоління, можливе досягнення позитивних змін (Gupta, 1997).

Освітня компонента в цьому процесі є надзвичайно важливою (Kasimov, N., 2002). У XXI столітті – знання та вміння громадян визначають майбутнє країни і суспільства яке залежить від розвиненості та інноваційності науки, економіки, бізнесу, від якості фахівців, які працюють у всіх сферах економіки. Питома вага нових знань, що втілюються в товари, технології, освіту, організацію виробництва в розвинутих країнах становить 70 – 85% приросту валового внутрішнього продукту. Серед інновацій, які активно впроваджуються у виробництво пріоритетними є напрямками розвитку науки, техніки, технологій, а саме: інформаційні технології, наносистеми, наноматеріали, живі системи, енергетика та енергозбереження, впровадження яких має сприяти подоланню кризових явищ, які останнім часом охопили всі сфери економіки.

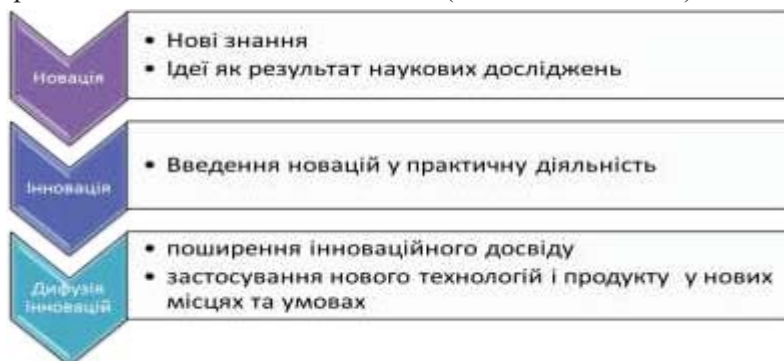

Рис. 1. Генезис новації у практику

Поняття "інновація" поглибило термін "новація" (рис. 1). Новація зароджується в наукових лабораторіях у ході глибокого та всебічного дослідження проблеми. Інновація, як соціокультурний феномен розглядається як: засіб формування інноваційної активності нації, перетворення творчості в норму діяльності та життя; відповідь на виклики та загрози постіндустріальному періоді; умову подолання кризи в економіці; механізм перетворення освіти із режиму функціонування в режим розвитку, підвищення якості та широти розуміння освітнього простору.

Імператив інноваційного розвитку освіти своєю метою має піднесення освіти на вищий рівень. Освіта — це одна з головних сфер генерації інновацій, яка створює умови для швидкого зростання ринку на основі оновлення технологій і продуктів. Вона виступає прискорювачем який просуває ідеї ланцюжком "дослідження – освіта – венчурні проекти – масове освоєння інновацій (дифузія)". Підвищення освітнього рівня населення ототожнюється з розширенням можливостей економіки переходити на інноваційний шлях розвитку. Світовий досвід свідчить, що хороша синергетика у підготовці кадрів досягається тоді, коли освіта, наука, держава і бізнес взаємодіють і підтримують один одного. Таким чином, побудова інноваційної економіки, заснованої на генерації, поширенні та використанні знань, потребує якісних змін в її науково-освітньому сегменті. Останнє має включати подолання розриву між академічною, вузівською та галузевою наукою, відродження мотивації викладачів до наукової діяльності; забезпечення повноцінної інтеграції наукових і освітніх організацій; всебічної підтримки інноваційних вищих навчальних закладів, нових стандартів і цільових програм рівневої освіти. Все це, на наш погляд, сприятиме покращенню інноваційної ситуації в Україні, закладенню бази для формування інноваційної структури країни в цілому.

Розвиток країни значною мірою залежить від ступеня внутрішньої розвиненості та рівня інтегрованості наукового, освітнього та технологічного напрямків, а також від інтегрованості самої країни в систему світової торгівлі. Серед тенденцій розвитку сучасного суспільства важливу роль відіграють глобалізаційні та інтеграційні процеси, що обумовлено значною інтенсифікацією інформаційних потоків, стрімкою зміною ідей та швидкістю їх технологічної реалізації. Уперше в історії людства зміна поколінь, стала більш повільним процесом, а ніж зміна науково-технологічного оточення. Це обумовило нові вимоги до функціонування освітньої системи.

Аналіз соціокультурної ситуації в Україні і світі дозволяє стверджувати, що перед освітньою галуззю постали серйозні виклики системного характеру. Університети, традиційно виконували функцію акумуляції знань у межах замкнутого освітнього середовища з подальшою трансляцією цих знань студентам, формуючи загальнонаукову картину світу. Однак сучасна педагогічна наука здійснюючи структурування вже наявних знань рідко приймає участь у генерації нових знань. Це є причиною відставання від надзвичайно швидкого темпу синтезу нових наукових знань, технологій та інноваційних процесів, які відбуваються у галузях економіки, і формує протиріччя між потребами розвитку науки і виробництва. Професійна освіта через свою природну інертність, не встигає оперативного реагувати на зміни, а універсальні знання університетської науки та дисциплінарний підхід у навчанні не задовольняють вимоги сучасного суспільства. Пріоритетними, як стверджує З. Бауман, стають «короткотермінова професійна підготовка, пройдена на робочому місці під керівництвом власних фахівців, зорієнтована безпосередньо на виробничі потреби. Гнучкі освітні ресурси, швидко поновлювані набори навчальних курсів розраховані на самопідготовку, стають більш привабливими для ринку». [Бауман З. *Индивидуализированное общество* / З. Бауман. – М.: Логос, 2005. – 390 с.]. Таким чином практична професійна підготовка починає відбуватися поза межами університетів, а відтак вища освіта опиняється перед необхідністю пошуку нових форм для інтеграції з економікою сучасного суспільства. Це призвело до появи концепції в якій виділено поняття **формальна, неформальна та інформальна** освіта, які доповнюючи одна одну реалізують систему неперервної освіти впродовж життя (рис. 2). Такий підхід фактично став шляхом виходу із кризи освітньої системи, та супроводжується втратою університетами права визначати критерії професійного статусу і компетентності. Вища освіта стала розглядатися як інституція, яка знаходиться на межі між знаннями, законсервованими у бібліотеках, конспектах і комп'ютерах викладача, та знаннями, що функціонують у дослідницьких лабораторіях та сфері виробництва.

Рис. 2. Компоненти неперервної системи освіти

Студент отримав можливість обирати елективні курси, суттєво підвищуючи рівень теоретичної, перш за все фундаментальної, підготовки; оволодіти сучасними методиками і технологіями майбутньої професійної діяльності, а нерідко, й отримати досвід їх використання; набути орієнтирів для вибору майбутньої спеціалізації; разом із дипломом отримати сертифікат, що дає право на самостійну професійну діяльність у конкретній сфері.

Відтак, перед освітньою системою висувається вимога, що до формування короточасних вузькопрофільних курсів і програм які бажано реалізовувати в он-лайн режимі. Досліджуючи головні чинники успішності педагога було встановлено, що фокус освітньої діяльності повинен зосереджуватися не на знаннях і вміннях як таких, а на особистих якостях людини: таких як розвинений інтелект, внутрішня свобода, культурно-психологічна чутливість та лідерські риси. Саме цей напрямок розвитку сучасної освіти закріплено у «Всесвітній Декларації про вищу освіту для XXI століття: підходи і практичні заходи» (UNESCO, 1998). В ній декларується нагальна необхідність переходу до педагогіки взаємодії і співпраці, яка функціонує на основі сучасних комунікаційних технологій.

Для ефективного професійного функціонування педагога в умовах інформаційного середовища необхідно приділяти належну увагу розвитку інтелектуальних навичок високого рівня, що вимагає вміння застосовувати аналітичні, оціночні, дедуктивні, інтерпретуючі дії, які дозволяють вирішувати повсякденні та перспективні професійні завдання. Однією з головних умов ефективної діяльності педагога стає достатній рівень технологічної компетентності, що дозволяє йому ефективно застосовувати засоби реалізації інформаційно-комп'ютерних технологій під час вирішення навчально-предметних, виховних, наукових та інших завдань. Оскільки будь яка освітня технологія передбачає обмін навчальною та іншою інформацією, то під технологічною культурою педагога ми розуміємо його здатність до практичного використання комп'ютерних технологій в своїй повсякденній професійній педагогічній діяльності. Необхідність формування і розвитку технологічної культури викладача пояснюється його потребою у оволодінні достатньо широким спектром знань і практичних навичок, а також певними експлуатаційними правилами, які забезпечують комфортні умови в сучасній системі «людина – комп'ютер», в оволодінні методами і засобами інформатики як професійно-значимого інструментарію, який оснований на використанні засобів ІКТ.

Сьогодні більшість вищих навчальних закладів успішно реалізують локальні концепції створення і розвитку інформаційно-освітніх систем, які враховують специфіку та фінансові можливості установи. Подібні системи відрізняються за багатьма характеристиками, що формує проблему оптимізації та універсалізації інформаційно-освітньої системи загалом. Відомо, що професійна компетентність фахівця визначається рівнем оволодіння відповідних базових знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання функціональних обов'язків. Поряд з цим педагог для забезпечення особистої конкурентоздатності на ринку праці повинен володіти набором професійних і культурних цінностей та парадигм які використовуються у професійній сфері. Ця умова визначається рівнем комп'ютерної та інформаційно-технологічної грамотності педагога для формування ним необхідної інформації, визначення засобів, технологій і напрямків його пошуку, оцінки його ефективності а також методів її використання. Знання цих засобів, умінь і навичок їх ефективного використання необхідні сучасному педагогу так само як і сама інформація, для утримання професійного рівня на належному рівні.

Отже, швидке проникнення в усі сфери життя технологічних новацій можливе в разі відповідної взаємодії наукової, освітньої та виробничої сфери. В епоху глобальних трансформацій та знецінення традиційної ролі освіти, університети як соціальна інституція трансформуються з навчального-наукового в інноваційні центри, які пропонують широкий перелік відкритих навчальних програм та практик, що задовольняють сучасні вимоги різних галузей і прискорюють час впровадження нових технологічних розробок. Це зумовлює необхідність технологічно переоснащувати освітнє середовище та забезпечити відповідну технологічну підготовку педагогів.

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

*Горбель Сніжана Іванівна,
учитель біології*

Кременчуцький ліцей №30 «Олімп» ім. Н.М. Шевченко

Реалії сьогодення поставили перед сучасною школою нові вимоги. Мета сучасної школи - підготовка дітей до життя. Про те, навчальний заклад повинен не лише задовольняти запити суспільства, але й дивитися на крок вперед. Сучасна освіта - це не лише володіння знаннями, вміннями і навичками, але й усвідомлення життєвих цінностей, серед яких здоров'я є найбільш вагомим.

Відтак, екологічна грамотність та розвиток здоров'язберігаючої компетентності стали одним із пріоритетних завдань при вивченні будь-якого предмету.

Уроки біології - це основа ефективного формування здоров'язберігаючої компетентності. Але формування в учнів компетентного ставлення до власного здоров'я неможливе без реалізації всіх складових здоров'я (фізичної, психічної, соціальної, духовної).

Одна із проблем, що гостро стоїть в школі - гіподинамія. Технічний прогрес веде до зменшення рухливості дітей. Зменшується не тільки час, присвячений активним руховим вправам, але і час, проведений на свіжому повітрі. Тому реалізацію фізичної складової здоров'я я здійснюю через вправи, які спрямовані на попередження кисневого голодування всього організму і передусім мозку, на підвищення розумової активності дітей. Їх доцільно застосовувати на 20-35хв. уроку.

Останні 3 роки у своїй роботі використовую вправи - енергізатори.

Призначення енергізаторів на уроці - створення позитивної психологічної атмосфери в класі, відновлення енергії та посилення групової активності. Крім того, вони дозволяють учням проявити рівні здібності - тілесно-кінестетичні, візуально-просторові, міжособистісного спілкування. Енергізатори корисні для послаблення монотонності, збудження активності учнів й заохочення їх до подальшої праці.

Найчастіше використовую вправу «**Австралійський дощ**».

Одним із головних напрямків здоров'язбереження є створення здорового психологічного клімату на уроці. Це досягається зміною різних видів навчальної діяльності, що змінюються через кожні 7-10 хв. Це і «мозковий штурм», і робота в творчих групах, і робота з підручником, і проведення лабораторних досліджень та практичних робіт, і складання та розв'язання кросвордів, і здійснення віртуальних мандрівок, і захист проєктів, і цікаві вправи, ігрові ситуації та різні типи уроків біології тощо. Вони сприяють активізації ініціативи і творчого самовираження учнів, розвитку пам'яті, логічного і критичного мислення, вмінню спілкуватися, не боятися висловлювати свою думку. Діти включаються в творчий процес, в пошук розв'язків та рішень, що сприяють їх розвитку та зниженню появи втоми, тому що результат будь-якої праці, а особливо розумової, залежить від настрою. Тож на